

פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל

"קרקע עשויה נייר": פליטים ופליטות בישראל, תמונת מצב

נובמבר 2024

בישראל חיים כ-73 אלף מהגרים מוגנים. כ-60 אלף מתוכם חוסים תחת הגנה קבוצתית לאור החלטת המדינה שלא להרחיקם חזרה למדינותיהם: כ-24 אלף אריתראים וילדיהם, כ-23 אלף אוקראינים וילדיהם, כ-7000 סודנים וילדיהם, כ-8000 אתיופים וילדיהם וכ-400 קונגולזים וילדיהם. רובם הגישו בקשות פרטניות למקלט (להוציא פליטי אוקראינה שהמדינה אינה מאפשרת להגיש בקשות פרטניות). בנוסף אליהם ישנם כ-12,000 מבקשי ומבקשות מקלט ממדינות אחרות, שאינם מוגנים מפני הרחקה כקבוצה אלא באופן פרטני, מכיוון שבקשתם למקלט טרם הוכרעה.

מערכת המקלט בישראל לא מתפקדת ועד היום הוכרו בישראל מבקשי מקלט בודדים בלבד כפליטים. כך, דרכם למעמד פליט של החוסים תחת הגנה קבוצתית נותרה חסומה, בזמן שההגנה הקבוצתית שמוחלת עליהם לא כוללת כמעט שום זכויות. המשמעות היא שיש בישראל עשרות אלפי פליטים ששוהים כאן שנים ארוכות, הם וילדיהם, ללא רשת תמיכה סוציאלית, ללא ביטוח בריאות ממלכתי, ללא גישה הולמת לשירותים בסיסיים וכמעט ללא סיכוי להשתלב חברתית וכלכלית. הפליטים מאוקראינה סובלים מהמדיניות הנוהגת "רק" שנתיים וחצי. הפליטים מאפריקה וילדיהם כבר כמעט שני עשורים. כפי שיתואר להלן, נזקי המדיניות כלפיהם מצטברים באופן מעריכי וכיום, לאחר כמעט שני עשורים של חיים ללא מעמד מוסדר וללא זכויות, מצבם הכלכלי, הפיזי והנפשי של פליטות ופליטים רבים ושל ילדיהם קשה ביותר.

איך הגענו עד הלום: מחדל מערכת המקלט

[אחוז ההכרה בפליטים בישראל הוא פחות מ-0.1%](#) ויש 17,041 בקשות מקלט שממתינות להכרעה כבר יותר משלוש שנים (כ-70% מסך הבקשות הממתינות להכרעה). שני הנתונים הללו לבדם אמורים להבהיל את כל מי שדמוקרטיה, זכויות אדם, שלטון החוק ומנהל תקין חשובים לו. גם במערכות המקלט שנחשבות מבישות ביותר בקרב מדינות דמוקרטיות, אחוז ההכרה בפליטים גבוה משמעותית מזה שבישראל. לשם השוואה, [אחוז ההכרה הממוצע באיחוד האירופי עמד על 46% בשנת 2023](#), כלומר 46% ממי שהגישו בקשות למקלט באיחוד האירופי קיבלו הגנה ומעמד בשנה החולפת. גם משך הלנת הבקשות בישראל הוא חריג מאוד. לשם השוואה, על-פי [הדירקטיבה האירופית](#) מדינות האיחוד צריכות ברגיל להכריע בבקשות למקלט תוך ששה חודשים.

מחדל מערכת המקלט הופך מובהק יותר כאשר בוחנים את הלאומים שאליהם משתייכים מבקשי המקלט שממתינים בישראל שנים ארוכות להכרעות בבקשותיהם, אריתריאה, סודן, רוסיה, אתיופיה ובלרוס, ואל אלה מוסיפים את האוקראינים שעליהם כאמור נאסר להגיש בקשות מקלט בישראל. מבקשי מקלט שבורחים משש מדינות אלה ומבקשים מקלט במדינות דמוקרטיות, מוכרים כפליטים באחוזים גבוהים ביותר. שיעור ההכרה באריתראים כפליטים הוא מהגבוהים בעולם באופן קבוע כבר שנים ארוכות. כיום, מבקשי מקלט מאריתריאה, מאוקראינה ומסוריה הם היחידים שזוכים לשיעור הכרה ממוצע באירופה שהוא [גבוה מ-80%](#). בישראל, [אריתראים ספורים בלבד](#), וכאמור אף לא

פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל

אוקראיני אחד, הוכרו כפליטים. כמה אלפי סודנים כן קיבלו מעמד ארעי (אשרת תושב), כתוצאה מהליכים משפטיים שהגיעו החלטות ממשלה בנושא. כלומר המעמד ניתן לא משום שבקשות המקלט שלהם נבחנו אלא להיפך – כיוון שהמדינה סירבה לקיים את חובתה ולא בחנה אותן.

המחדל והמדיניות המכוונת שמאחוריו, משתקפים לא רק [בסחבת בבחינת בקשות המקלט על פני שנים ארוכות ולא רק באחוזי ההכרה הנמוכים להחריד](#) בהשוואה למדינות דמוקרטיות אחרות, אלא גם בהודאות רשות האוכלוסין עצמה. שוב ושוב, למעשה למן הקמת היחידה לבחינת בקשות מקלט בשנת 2009, רשות האוכלוסין מודה שהיא מתעדת בקשות שיהיה פשוט לדחותן ולא בוחנת את הבקשות של מבקשי המקלט ששוהים כאן תחת הגנה קבוצתית. מבחינת בכירי רשות האוכלוסין, אין טעם לבחון בקשות מקלט של מי שלא ניתן לגרשו.

לאורך השנים, מחדל בקשות המקלט היה מושא לביקורת קשה מצד גורמים רבים, בין-לאומיים ומדינתיים, כולל [מבקר המדינה](#), בתי משפט בערכאות שונות כולל [בית המשפט העליון](#) ועוד. לפי דו"ח מבקר המדינה משנת 2018, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה התריעה, עוד בשנת 2017, כי "יש קושי משפטי של ממש להגן על קצב הטיפול בבקשות מקלט, בייחוד של מבקשי מקלט מאריתריאה ודארפור". יורשה בתפקיד, יחד עם המשנה לפרקליט המדינה, [המליצו למשרד הפנים במרץ 2023](#) להעניק לאריתריאים השוהים בישראל זכויות סוציאליות לאור היעדר ההכרעה בבקשות המקלט שלהם ובשל הקשיים המשפטיים שעולים מכך. שומרי הסף בממשלה מודעים לכך שמדיניות המקלט של ישראל לא עומדת בדרישות החוק. למרות זאת, עד היום, המודעות הזו לא חוללה שינוי במדיניות. השנה מחדל מערכת המקלט הישראלית מנה את שנתו ה-15.

הרסניותה של מדיניות הטלאים: תקנות ביטוח הבריאות כדוגמה מייצגת

מחדל בקשות המקלט מחד גיסא ומדיניות אי ההרחקה מאידך גיסא מובילים יחד לתוצאה חריגה. בישראל שוהים פליטים, כחוק, במשך שנים ארוכות, עם אשרה שמאפשרת להם להישאר כאן אך אינה מקנה להם כמעט זכויות מעבר לכך. פליטי אוקראינה אף הושארו עם אשרות התייר שעמן הם נכנסו לישראל ושהוארכו מאז (באופן גורף ולא פרטני) מדי כמה חודשים. פליטי אפריקה אמנם מחזיקים באשרה אחרת, אך גם היא מאפשרת להם בעיקר דבר אחד: להישאר.

אשרה 5א2 מכונה כך מאחר שהיא ניתנת מכוחו של סעיף 2(א)5 לחוק הכניסה לישראל, סעיף שעל פי נוסחו הפשוט, נועד לאפשר לשר הפנים לתת אשרה זמנית למי שאמור לצאת מישראל או להיות מורחק ממנה. החטא כאן הוא כפול: ראשית, אשרה 5א2 כלל לא מנויה בתקנות הכניסה לישראל, המפרטות את סוגי האשרות שמשרד הפנים מעניק. שנית, גם אם ניתן לקבל בהבנה את ההחלטה ליצור אשרה מיוחדת מכח סעיף 2(א)5, שמעניקה למי שעומד לעזוב או להיות מורחק אפשרות להישאר לזמן קצר במדינה ללא זכויות, היא מן הסתם אינה יכולה להיחשב כאשרה הולמת עבור מי שמוגנים מפני הרחקה משך שנים ארוכות. אשרה 5א2 היא בעצם הטלאי הראשון, הבסיסי, שמאלץ את המדינה, על זרעותיה, להטליא עוד ועוד טלאים כבר שני עשורים.

פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל

כך, בחלוף כמעט שני עשורים של שהייה כחוק בישראל, לפליטים עדיין אין גישה לשירותי בריאות הולמים. זו אחת הדוגמאות החשובות לבזבז ולפגיעות הרבות שמדיניות הטלאים גורמת. החובה לספק גישה לשירותי בריאות נובעת לא רק מהמחויבויות החוקיות של המדינה אלא גם מאינטרס פשוט. שירותי בריאות הולמים ורציפים בקהילה חוסכים משאבים למדינה, כי הם בולמים התדרדרות למצבים רפואיים מסובכים, מונעים יצירה של חובות אבודים עצומים לבתי החולים ומאפשרים שמירה על בריאות הציבור. במשך שנים ארוכות ישיבות התקיימו, מסמכים נכתבו, בכירי הקהילה הרפואית בישראל התריעו, ועדות בין-משרדיות הוקמו, עתירות התנהלו. אחרי כל אל, הותקנו השנה לראשונה [תקנות ביטוח בריאות ממלכתי](#) שלא משפרות את הנגישות של הפליטים לשירותי בריאות, בהיבטים מסוימים אף מרעות את המצב ומותירות בינן לבין טלאים אחרים המרכיבים את המדיניות הממשלתית חורים שדרכם נופלים פליטים, וילדי פליטים, אל מצבי מצוקה קשים.

ראשית, מהגרים מוגנים רבים וילדיהם, שאינם בני הרחקה, הושארו מחוץ לתקנות. הן חלות על אריתראים, סודנים ואוקראינים בלבד. כאמור גם ילדים קונגולזים ומשפחותיהם וגם אתיופים מוגנים מפני הרחקה, וכמובן גם מבקשי מקלט מלאומים אחרים, עדיין ממתנינים להכרעה בבקשותיהם. לאחרונה, המדינה מנסה לטעון שעל אתיופים מעולם לא הוחלה הגנה מפני הרחקה אלא שהם פשוט לא הורחקו. ההדרה שלהם מהתקנות כנראה נובעת מהטענה הזו, שכל בר דעת מבין שיש בה סתירה פנימית. מסתבר, כך מגלות תקנות ביטוח הבריאות, שיש מוגנים מפני הרחקה (אריתראים, סודנים ואוקראינים), מוגנים מפני הרחקה ששכחו אותם (קונגולזים) ומי שלא מורחקים למדינתם בשל הסכנה לחייהם במדינת המוצא, אך אינם נחשבים מוגנים מפני הרחקה (אתיופים). הפרקטיקה של הגנה קבוצתית מפני הרחקה, הפרוצדורה להחלטה ולהסרתה והזכויות שהיא כוללת, מעולם לא הוסדרו בחוק או בנוהל. הגנה מוחלת, הגנה מוסרת, הגנה מוכרזת כהגנה חלקית או שונה, והכל אד הוק, ללא חוקים ונהלים וללא בחינה של התמונה הכוללת. התוצאה של שמיכת הטלאים הזו מודגמת היטב בתקנות: טלאים שאינם מחוברים כראוי ומהחורים נופלים אנשים, נשים וילדים.

שנית, התקנות החדשות לא חלות על בני 18-60 כי אלה אמורים להיות מבוטחים על ידי המעסיק בביטוח עובדים זרים. אבל בשל המדיניות הממשלתית כלפיהם, העבודות הזמינות לפליטים הן ברובן עבודות שאינו יציבות, בחלקיות משרה, בשכר נמוך ולעיתים בתנאי ניצול. העסקתם של מחזיקי אשרות 5א2, ושל אוקראינים עם אשרת תייר, מותרת לפי הצהרות רשות האוכלוסין, אבל אין ברשותם אשרות עבודה שמעידות על כך. גישתם להשכלה גבוהה מוגבלת (באמצעות, בין היתר, שכר לימוד גבוה יותר משל תושבים), גישתם למקצועות דורשי רישוי ("מקצועות מאוסדרים") חסומה וגם כך גישתם לעבודות הדורשות רישיון נהיגה, תיק עוסק במס הכנסה, אשרה ארוכת טווח או כמובן, שירות צבאי. כלומר לפליטים כמעט ואין גישה לעבודות מגוונות, רציפות ויציבות יותר מעבודות הניקיון שרובם עוסקים בהן ורבים מהם אינם מבוטחים בביטוח מעסיק באופן רציף. ובכל אופן, ביטוח מעסיק רלוונטי כל עוד המבוטח מועסק, אינו מכסה מצבים רפואיים קודמים, ואינו פתרון הולם למי שישראל היא מרכז חייו ואין באפשרותו לשוב למדינת המוצא במקרה שיחלה או יקלע למשבר אחר.

ההחרגה של בני 18-60 מהתקנות היא גורפת. מי שלא יכול לעבוד, באופן זמני או קבוע, ולכן לא יכול להתבטח בביטוח מעסיק – נותר ללא ביטוח. אפילו פליטים ופליטות בני 18-60 במצבים קשים

פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל

במיוחד, עד כדי כך שהם נדרשים להשמה חוץ ביתית של משרד הרווחה, לא נכללו בתקנות החדשות. אף שקטינים וקשישים בני 60 ומעלה המושמים בהשמות של הרווחה הוכללו דרך פלא בתקנות, בני ה-18-60, הזכאים להשמה חוץ-ביתית לפי נהלי משרד הרווחה (דרי רחוב ובעלי מוגבלויות במצבי קצה) הוחרגו מהן. בהיעדר ביטוח בריאות וללא מעמד זכויות מוסדרים בחוק, גם במקרה זה הטלאים שהטליאו משרדי הבריאות והרווחה פשוט לא התחברו.

לבסוף, גם רבים ממי שהתקנות לכאורה חלות עליהם, לא באמת יוכלו להנות מגישה לשירותי בריאות בזכותן. התקנות, שהן הסדר ספציפי שנתפר במיוחד אחרי שנים ארוכות של דיונים, מציבות דרישות תשלום בלתי אפשריות. קשישים מעל לגיל 60 נדרשים לשלם 320 שקלים בחודש וקטינים מתחת לגיל 18 – נדרשים לשלם 140 שקלים לילד, ללא תקרה משפחתית. דווקא מי שהכי זקוקים לרשת ביטחון סוציאלית – קשישים שלא יכולים לעבוד וקטינים להורים חולים, לאמהות חד הוריות או למשפחות במצוקה – לא יוכלו לעמוד בתשלום ויוותרו ללא שירותי בריאות. גם כאן, העוול חריף במיוחד אם קוראים את התקנות לא לבדן, אלא יחד עם המדיניות הממשלתית כולה. קשישים או הורים קשי יום [ללא רשת ביטחון סוציאלית](#), שנדחקו לשולי החברה, שאינם זכאים לקצבאות, לסיוע בדיור, לנקודות זיכוי ממס, למעונות מסובסדים או לסיוע של שירותי הרווחה, שבמשך שני עשורים מחדשים את אשרתם הזמנית ונטולת הזכויות מדי מס' חודשים ועובדים (מי שיכולים לצאת לעבוד) בעבודות קשות בשכר נמוך – כיצד יוכלו לעמוד בתשלום דמי ביטוח גבוהים כל כך?

הילדים והנוער: הסללה לשוליים

מחדל בקשות המקלט, המעמד הארעי ושליטת הזכויות המתמשכת של הפליטים משפיעים באופן ישיר על הילדים חסרי המעמד, הדור השני, [שנפגעים גם הם ממדיניות הטלאים](#). מצד אחד, זכותם לחינוך אינה שנויה במחלוקת והם אכן לומדים בגנים ובבתי הספר מגיל 3 ועד 18. מצד שני, המאמצים של הגנות, המורים, ההורים והילדים יורדים פעמים רבות לטמיון כבר בגיל צעיר בשל הטלאים האחרים בשמיכה. ללא מעמד יציב, בהיעדר גישה להשתלבות חברתית וכלכלית, ובאין סיוע, קצבאות, ביטוח בריאות ממלכתי ונקודות זיכוי ממס, משפחות קשות יום מתקשות לשרוד. גם במשפחות שמצבן מעט טוב יותר ההורים פעמים רבות נאלצים לעבוד רוב שעות היממה כדי להצליח להתפרנס. חלק ניכר מילדי הפליטים גדלים בסביבה רגשית וחומרית חסרה וחשופים למצבי סיכון. עבור הילדים ששהו בגיל הרך במעונות הפיראטיים, "הבייביסיטרים", ומי שלמדו או לומדים בהפרדה מוחלטת מילדי אזרחים ישראלים במערכת החינוך, המצב בדרך כלל קשה אף יותר.

ילדי הפליטים מאריתריאה, 7,590 ילדים סה"כ, הם הקבוצה הגדולה ביותר של ילדי פליטים בישראל. גילם של 1,629 מתוכם הוא 9-10 שנים וזו שכבת הגיל הגדולה ביותר בקרבם. הם מתבוננים באחיהם ואחיותיהם הבוגרים ורואים שגם מי מהם שהתאמצו לסיים בגרות מלאה בהצלחה מתמודדים עם חסמים רבים, חלקם בלתי עבירים, בניסיונם לבנות לעצמם עתיד. מי שמגיעים לגיל 18, ובכל מדינה דמוקרטית אחרת היו [מקבלים אזרחות](#), הופכים מתלמידים ל"מסתננים", מקבלים אשרה מסוג 5א2 ולמרות ישראליותם, לימודיהם במערכת החינוך ורצונם העז לתרום, נתקלים בחומות הבצורות שנתקלו בהן הוריהם. הם אינם יכולים לשרת בשירות לאומי או צבאי, אינם יכולים

פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל

לעסוק במקצועות הדורשים רישוי מקצועי, אין באפשרותם להוציא רישיון נהיגה או אישור העסקה מהמשטרה, אינם זכאים לביטוח בריאות ממלכתי ולא לזכויות סוציאליות אחרות. בהיעדר תעודת זהות, הם נתקלים בקשיים באופן יומיומי, נאלצים לבזבז זמן וכסף על ענייני בירוקרטיה ולא יכולים לבצע אפילו פעולות פשוטות כמו להשתמש באפליקציה של הבנק, לשלם בכרטיס אשראי, להזמין תורים לקבל שירותים מרחוק בבנק, בקופת חולים או בעירייה. הם כל יום מקבלים תזכורות, קטנות או גדולות, לכך שהמדינה לא מכירה בשייכותם.

המשמעויות הפרקטיות, היומיומיות, של היעדר המעמד משפיעות גם על מצבם הרגשי של הילדים והצעירים, על תפיסתם העצמית, על יכולתם לחלום ועל החוסן שלהם. כפי שסיכמה זאת קבוצה של מומחים לעבודה סוציאלית ובריאות הנפש, [במסמך שהגישה לשרי הפנים והרווחה ולוועדת הצעירים של הכנסת](#), "מצב זה, שבו הם חיים ללא מעמד במשך שנים ארוכות, ובלי יכולת להשתייך לחברה שבה הם גדלים, מגדיל את הסיכון לפגיעה חמורה בהם ובסיכוייהם להצליח בעתיד."

את המשמעות הקשה של המצב הרגשי, ואת ההשלכות שלו על הסיכוי של הצעירים הישראלים הללו להצליח, היטיבה לנסח [בראיון ל"הארץ"](#) פנאן סולומון, צעירה אריתראית, בוגרת מערכת החינוך וכיום מדריכת נוער במכינה: "העתיד הכי רחוק שלי הוא מחר, כי אין ודאות. אני מנסה לבנות קרקע לעצמי, אבל היא עשויה מנייר". הריאיון עם פנאן ועם צעירים נוספים נערך לאחרונה, על רקע פרסום ידיעה שהרעישה את עולמה. לפי הידיעה, משרד הפנים שוקל לראשונה להסדיר את מעמדם של ילדי הפליטים ולתת להם מעמד קבע. הסיבה: הרצון לגייסם לצה"ל בשל המלחמה המתמשכת בעזה ובצפון.

שנה רעה במיוחד: השפעות המלחמה בעזה ואירועי האלימות בין אריתראים

בזמן שהמלחמה הביאה לראשונה את משרד הפנים לדון במעמד ילדי הפליטים, היו לה גם השלכות קשות על כלל הפליטים בישראל. באופן טבעי, בין מי שנפגעו ישירות במתקפת חמאס ב-7.10.24, היו גם פליטים (ומהגרים אחרים). [שלושה פליטים נרצחו בשדרות](#) ומאות פליטים פונו או התפנו, משדרות, מאשקלון ואף מקיבוצי הצפון והעוטף. בניגוד לנפגעים ולמפונים אזרחים, הם לא קיבלו סיוע מהמדינה. בעקבות עתירה שמספר ארגונים הגישו, המדינה הטליאה, כמובן, טלאי אד-הוק נוסף, שכרגיל דרש בזבז של זמן ומשאבים ממשרדי ממשלה וכרגיל הביא לתוצאה פוגענית כלפי הפליטים. לפי המתווה המסתמן, שטרם גובש סופית, הפיצוי שיקבל פליט שפונה יהיה פחות מעשירית מהפיצוי המצטבר שקיבל אזרח שפונה.

באופן רחב יותר, המלחמה על השלכותיה הביטחוניות, הכלכליות והחברתיות, פגעה מן הסתם קשות במי שגם כך מוסללים לשולי החברה כבר שני עשורים. זאת במיוחד מכיוון שרוב הפליטים נושאים עימם טראומות קודמות ממלחמות ואלימות שחוו על בשרם במדינות מוצאם, רובם חיים בבתים ללא מיגון ורובם פגיעים ביותר לעלייה ביוקר המחיה. בתוך הסיר המבעבע הזה רתחה בשנה האחרונה גם [המתיחות הפנים אריתראית](#) שהולכת ומתגברת מאז שהמשטר האריתראי הצטרף לפני ארבע שנים למלחמה של אתיופיה בחבל טיגראי. תומכי המשטר האריתראי, כמה מהם שליחים של המשטר, הגבירו את התנכלויותיהם כלפי מי שמזדהים כמתנגדי משטר מובהקים, וגם קבוצה קטנה

פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל

וקיצונית מקרב אותם מתנגדים נקטה באלימות ואימים נגד מי שמסרב להתנגד באופן גלוי ופעיל למשטר ולמלחמה בטיגראיי. המתחים האלה, [הזרעות ששולח המשטר האריתראי](#), הייאוש והתסכול של פליטים רבים בישראל, והתחושה של רבים מהם שאין להם מה להפסיד, התדרדרו לכדי מספר אירועי אלימות בשנה האחרונה, ואף לכדי מספר מקרי רצח. הרוב המוחלט של הפליטים והפליטות האריתראים בישראל חיו בחדד בשנה האחרונה ובתקופות מסוימות נמנעו מלצאת לעבודה ומלשלוח את ילדיהם לבתי הספר.

העזיבות ההמוניות: הייאוש של העוזבים, הייאוש של הנותרים מאחור

הפליטים שהגיעו לישראל מאפריקה לפני שני עשורים ומאוקראינה בשנים האחרונות, נואשו מהסיכוי לקבל כאן הגנה ורבים מהם עוזבים את המדינה. [בשנת 2023 עזבו את ישראל 2500 אריתראים](#), רובם לקנדה. [בשנת 2024 עד כה](#), הקצב גבוה אף יותר. גורמים לכך הם הייאוש של הפליטים מחד גיסא והנכונות של קנדה להגדיל את קצב הקליטה מאידך גיסא. משרד הפנים מצידו מסייע בהתלהבות. לאחרונה, שר הפנים הגיע בעצמו לשדה התעופה לרגל טיסה מיוחדת שחכרה הממשלה והטיסה מאות אריתראים וילדיהם לקנדה. בפני אמצעי התקשורת שהוזמנו לסקר את המאורע החגיגי [הכריז השר](#) בלי להתבלבל: "הגעתי לכאן לראות מקרוב את העבודה הנפלאה שעושה רשות האוכלוסין וההגירה להגירה מרצון. הליך זה הוא האמצעי הטוב ביותר ליציאת אוכלוסיות ברות הגנה מישראל, אל עתיד חדש ומבטיח". אבל העזיבות הללו אינן יכולות להיחשב עזיבות "מרצון". אוכלוסיות ברות הגנה היו צריכות לקבל בישראל, ובכן, הגנה, ועתיד של הגירה שניה, אחרי שני עשורים של הדרה ושליטת זכויות, אינו "עתיד חדש ומבטיח" אלא פשרה כואבת.

העזיבות ההמוניות הן מאורע עגום לא רק עבור המועזבים עצמם, ולא רק עבור הדמוקרטיה הישראלית, אלא גם עבור הפליטים שנותרים מאחור. ההתלהבות של משרד הפנים, גם כיום כאשר העומד בראשו נחשב על ידי רבים כהומניסט, עידוד העזיבה "מרצון", וההשקעה המאסיבית ב"פתרון" הזה, מכסים על המחדלים של הממשלה ומובילים להפקרתם של אלפי הפליטים שעדיין חיים כאן וסובלים מהמדיניות הבלתי חוקית והבלתי מוסרית של הממשלה כלפיהם.

מחדלי הממשלה, והטלאים שנוצרו לאורך השנים כדי לנסות ללא הצלחה לכסות על חלקם, פוגעים לא רק בפליטים, אלא גם במדינת ישראל ובאזרחים הישראלים. יש לישראל חובה מוסרית וחוקית, לתקן את מדיניותה ולספק הגנה ראויה לפליטים. אך יש לה גם אינטרס ברור לעשות זאת: הסללה של קבוצות שלמות, כולל ילדים שגדלו כאן, לשולי החברה, הותרתן בעוני ובייאוש ומניעת השתלבותן ותרומתן לחברה פוגעת במדינה ובאזרחיה. יש לתקן בדחיפות את מערכת המקלט ולהסדיר את מדיניות ההגנה הקבוצתית של מדינת ישראל, כולל הפרוצדורות להחלטה ולהסרתה והזכויות שהיא כוללת. לגבי פליטים ששוהים כאן כחוק כבר שני עשורים, יש להעניק להם ולילדיהם מעמד בדחיפות. המהלכים הללו מתחייבים לא רק מן החוק ומן הצדק, אלא גם מהאינטרס הפשוט של החברה הישראלית.

פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל

ד"ר שני בר-טוביה